



## ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ  
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

### Προϋποθέσεις τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου

Εἶναι γνωστὸς οἱ προϋποθέσεις οἱ ὁποῖες εἶναι ἀπαραίτητες γιὰ νὰ μπορέσει ὁ ἱερέας νὰ ἐπιτελέσει τὸ ἔργο του καὶ τὴν ἀποστολή του. Τέτοιες προϋποθέσεις, γιὰ ν' ἀπαριθμήσουμε μερικές, εἶναι ἡ ἱερατικὴ κλήση, τὰ διάφορα πρότυπα πρὸς μίμηση — ἰδιαίτερα ἡ μορφή τοῦ Καλοῦ Ποιμένου —, ἡ γνώση τοῦ ἑαυτοῦ του, ἡ περισυλλογή καὶ ἡ ἀσκήση στὴν πνευματικὴ ζωὴ, παιδεία, μόρφωση, ποιμαντικὸς σχεδιασμὸς καὶ προφητικὴ διακονία<sup>1</sup>. Ὅλες αὐτὲς οἱ προϋποθέσεις συνιστοῦν τὸν ἀναγκαῖο ἐξοπλισμὸ τοῦ ποιμένα γιὰ νὰ μπορέσει νὰ ἀγωνισθεῖ τὸν ἀγῶνα του τὸν καλὸ καὶ σήμερα.

Συνηθίζουμε κατὰ καιροὺς νὰ θίγουμε ἀπὸ τίς στήλες τοῦ «Ἐφημερίου» διαφορετικὰς ὄψεις αὐτοῦ τοῦ θέματος παρουσιάζοντας τὴν μία ἢ τὴν ἄλλη προϋπόθεση τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου. Πρόσφατα μάλιστα παρουσιάσαμε μίαν σπουδαία πτυχὴ τῶν προτύπων τοῦ θέτει ἐνώπιόν του ὁ ἱερέας γιὰ ν' ἀσκῆσει τὸ λειτουργημά του, σκιαγραφώντας, σύμφωνα μάλιστα μὲ τὸν τίτλο ποῦ δώσαμε στὸ ἄρθρο μας, μίαν «Ποιμαντικὴ τῶν Ἁγίων». Σ' αὐτὴ μας τὴν ἐκθεση ἀποτυπώσαμε τὰ στοιχεῖα ἐκείνα ποῦ ἀνευρίσκονται στοὺς βίους τῶν ἁγίων καὶ τὰ ὁποῖα μποροῦν ν' ἀποτελέσουν σημεῖα στηρίξεως καὶ προσανατολισμοῦ τῆς ποιμαντικῆς δραστηριοποιήσεως τῶν ἱερέων μας.

Οἱ Ἁγιοὶ τῆς Ἐκκλησίας μας συνιστοῦν ἔξοχα ποιμαντικὰ πρότυπα στὰ ἴχνη τῶν ὁποίων μποροῦν καὶ ὀφείλου νὰ βαδίσουν οἱ σύγχρονοι ποιμένες. Εἶναι πολλὰ τὰ διδάγματα τὰ ὁποῖα μποροῦμε ν' ἀντλήσουμε ἀπὸ τίς ἀνόθευτες καὶ καθαρὰς πηγὰς τοῦ βίου τους καὶ τῆς διδασκαλίας τους<sup>2</sup>.

### Πνευματικὴ πινακοθήκη

Ποιμαντικὰ στοιχεῖα πάλι εἶναι δυνατὸ ν' ἀνευρεθοῦν σ' ἐκείνες τίς Μορφές τοῦ πρόσφατου ἡ

ἀπώτερου παρελθόντος, ἀλλὰ καὶ τοῦ ζωντανοῦ παρόντος, ποῦ στὴν Ὀρθοδοξία ἀνοιάζουμε «Γέροντες».

Ἐχοντας τὴν πεποίθησι, ὅτι ἡ ἐκμετάλλευσις καὶ ἀξιοποίησι τῆς ἐμπειρίας αὐτῶν τῶν ἁγίων μορφῶν θὰ βοηθήσει στὴν ἀναζωπύρωσι καὶ βελτίωσι τοῦ ποιμαντικοῦ ἔργου τῆς Ἐκκλησίας μας γενικὰ καὶ τῶν Ἐφημερίων μας ἐιδικότερα, ξεκινήσαμε τὴν ἔρευνα ποῦ ἐπιγράψαμε «Σχεδιάσμα Πνευματικῆς Γεωγραφίας» πρὸς ἐντοπισμὸ αὐτῶν τῶν Γερόντων. Δὲν εἶναι ἀνάγκη νὰ περιγράψουμε ἐδῶ τοὺς στόχους τῆς ἔρευνας αὐτῆς. Τὸ ἔχουμε ἤδη κάνει ἀπὸ τίς σελίδες τοῦ περιοδικοῦ ἔχοντας μάλιστα δώσει καὶ μερικὰ πρῶτα ἀποτελέσματα τῆς<sup>3</sup>.

Ἀπὸ τοὺς κύριους πάντως σκοποὺς μας ἦταν ἡ συγκέντρωσι μᾶς Βιβλιογραφίας ὑπὸ τὴν ἔγνοιαν ἐνὸς «ὀργάνου ἐργασίας» γιὰ ὁσοῦς τυχὸν ἀποφάσιζαν νὰ ἐγκύψουν στὸν ἐρευνητικὸ αὐτὸ χωρὸ. Ἡ ὀφέλεια ἐξάλλου ἀπὸ ἓνα τέτοιο ἐγχεῖρημα δὲν θὰ περιοριζόταν μόνον σ' αὐτοὺς. Φοιτητές μας ἐπίσης θὰ μπορούσαν νὰ τὴν χρησιμοποιοῦσαν καλύπτοντας ἀνάγκες προαιρετικῶν φροντιστηριακῶν ἐργασιῶν στὰ μαθήματα τῆς Ποιμαντικῆς καὶ τῆς Συμβουλευτικῆς Ποιμαντικῆς στὰ πλαίσια τῶν ὁποίων ἐντάσσεται ὀργανικὰ ἡ ἔρευνα αὐτή.

Φιλοδοξία μας ἀκόμα ἦταν, ἡ Βιβλιογραφία αὐτὴ νὰ τεθεῖ στὴν διάθεσι ὅλων τῶν Κληρικῶν καὶ τῶν λαϊκῶν στελεχῶν τῆς Ἐκκλησίας μας πρὸς ἐνίσχυσι τοῦ ἀξίου ἔργου ποῦ ἐπιτελοῦν.

### Συγκρότησι ἐνὸς βιβλιογραφικοῦ ὁδηγοῦ

Ἄν καὶ οἱ Γέροντες εἶναι οἱ ἴδιοι «ἀνοιχτὰ βιβλία» ποῦ τὰ ξεφυλλίζουμε καὶ τὰ φυλλομετράμε κάθε τόσο καὶ βρίσκουμε ἀνάπαυσι καὶ παρηγοριά, ὑπάρχουμε καὶ βιβλία ποῦ ἀναφέρονται σ' αὐτοὺς. Εἴχαμε ὑποσχεθεῖ στοὺς ἀναγνώστες μας, ὅτι σὲ προσεχὲς τεύχος θὰ δίναμε σχετικὰς μὲ αὐτὰ τὰ βιβλία πληροφορίες ὑπὸ τὴ μορφή ἐνὸς βιβλιογραφικοῦ ὁδηγοῦ. Εἴχαμε μάλι-

στα τόνισει ότι αυτά τα βιβλία θα μπορούσαν ν' απο-  
τελέσουν πηγές εμπλουτισμού των «Εβδομαδίων Ίερα-  
τικών Κλήσεων» που έχει καθιερώσει η Ίερά Σύνοδος  
της Εκκλησίας της Ελλάδος για την Γ' Κυριακή  
των Νηστειών (της Σταυροπροσκυνήσεως) και την  
εβδομάδα που ακολουθεί — έφέτος 13 με 19 Μαρτίου.

Τώρα εΐμαστε, με την βοήθεια του Θεού, σε θέση  
να εκπληρώσουμε έκεινή μας την υπόσχεση. Η άν-  
θρώπινη συνεργία ήταν όμως απαραίτητη. Πολύτιμη  
υπήρξε η βοήθεια της Έπιστημονικής Συνεργατικής του  
Τομέα Χριστιανικής Λατρείας, Άγωγής και Διαποι-  
μάνσεως Βαρβάρας Γιαννακοπούλου. Μέλος, από την  
άρχή σχεδόν, της έρευνητικής μας ομάδας, συμμετέχει  
έκτοτε στις έργασίες της και συνέβαλε στην συγκρό-  
τηση αυτής της Βιβλιογραφίας καθώς και στην επιμέ-  
λεια της παρουσιάσεώς της.

Δυό λόγια τώρα για τα βιβλία που περιλαμβάνον-  
ται στην «Ποιμαντική Βιβλιοθήκη» που ακολουθεί· δι-  
δουμε αυτήν την όνομασία στον βιβλιογραφικό αυτόν  
όδηγό, γιατί και παλαιότερα την έχουμε χρησιμοποιή-  
σει, αλλά και διότι πιστεύουμε ότι πολλά έξ αυτών  
αξιίζει να κοσμοϋν τις βιβλιοθήκες Ί. Ναών, Ένορια-  
κών Κέντρων καθώς και τις προσωπικές βιβλιοθήκες  
των Ποιμένων μας<sup>4</sup>.

Στα κείμενα που υποδεικνύονται, αποτυπώνεται ό  
«έμπρακτος λόγος» και η «έλλόγμος πράξις» (Άγιος  
Γρηγόριος Παλαμάς) καθώς και η καθόλου βιοτή αυ-  
τών των αγίων μορφών. Άπ' αυτά, πολλά μας τα έχουν  
κληροδοτήσει οι ίδιοι. Ύπάρχουν ακόμη βιογραφίες  
γραμμένες συνήθως από μαθητές τους και μελέτες όπου  
κατατίθενται μαρτυρίες γι' αυτούς καθώς και θεωρητι-  
κότερες προσεγγίσεις. Τα όρια μεταξύ αυτών των κα-  
τηγοριών βιβλίων (Κείμενα, Βιογραφίες,  
Μελέτες), δέν είναι πάντοτε ευδιάκριτα. Ως έκ  
τούτου μία κατάταξη δέν είναι πάντοτε απόλυτα ακρι-  
βής. Επιλέξαμε αντιπροσωπευτικά έργα από την πλού-  
σια θεολογική συγγραφική έργασία κυρίως των τελευ-  
ταίων έτών. Άπό τη χρονολογική κατάταξή τους κα-  
ταφαίνεται η διαχρονική συνέχεια της όρθοδόξου Πα-  
ραδόσεώς μας όπως την ενσαρκώνουν τα Πρόσωπα και  
την εκφράζουν στα Κείμενά τους. Όπου ήταν έφικτό  
συνδυάσαμε με τον χρόνο και τον γεωγραφικό χώρο  
στον όποιο έδρασαν.

Άς καταλήξουμε λέγοντας ότι τα κείμενα αυτά  
παραμένουν πάντοτε επίκαιρα και συμβάλλουν στην  
πνευματική οικοδομή και παράκληση έμπνέοντας όλους  
έκεινους οι όποιοι θα ένδιατρέψουν σ' αυτά. Δέν απο-

μένει τίποτε άλλο παρά να εύχηθούμε καλή μελέτη και  
γλυκειά άναστροφή μαζί τους, υπενθυμίζοντας αυτό  
που έχει λεχθεί, ότι «τό πιο παλιό βιβλίο, μόλις έκδό-  
θηκε γι' αυτόν που δέν τό έχει διαβάσει» (Σάμιουελ  
Μπάτλερ).

1. Βλ. Α. Μ. Σταυροπούλου, Σημειώσεις Προ-  
μανητικής, Άθήνα 1986-87, σ. 7 (φωτοτυπημένες).

2. «Ό Έφημέριος» τ. 1987, σ. 296-297, 312-313.

3. «Ό Έφημέριος» τ. 1985, σ. 56-58, 231-234, 24-26,  
40-42' τ. 1986, 40-41, 56-57, 344-345. Συνεργάτες της έρευ-  
νας παρουσίασαν επίσης τα πιο κάτω όθρα: Χρήστος Άθη-  
ναϊος, «Ό πατήρ Άθανάσιος της Νερατζιώτισσας», τ. 1986,  
σ. 18-19· Θεόδωρος Ψαριώτης, «Τά πεδνα της Πάτμου. Μνή-  
μη π. Άμφιλοχίου Μακρή», τ. 1986, σ. 368-371· Βαρβάρα  
Γιαννακοπούλου, «Άνθιμος Βαγιάνος. Ό Γέροντας της Βοη-  
θείας (1869-1960)», τ. 1987, σ. 40-42· Σταυρούλα Κάτσου-  
Καντάνη, «Ίωήλ Γιαννακόπουλος 1966-1986», σ. 153. Άξι-  
ζει να μνημονεύσουμε την άφιέρωση του Έμερολογίου 1988  
της Ί. Μητροπόλεως Ηλείας και Ωλένης «σε τέσσερις κλη-  
ρικούς της που δούλεψαν για την πνευματική και ήθική άνα-  
γέννηση του λαού της Μητροπόλεώς μας, στη διάρκεια του  
αίώνα μας: Πανάρετο Παπαευθυμίου, Άχιλλειο Παπαθανασό-  
πουλο, Θεόφιλο Ζάμικρη και Χριστόδουλο Βελέντζα». Με άφορ-  
μή την έρευνά μας, ό Σεβασμιώτατος κ. Γερμανός αποφάσισε  
την έκδοση αυτή. Σημειώνουμε, ότι με προσωπική του φρον-  
τίδα στάλθηκαν στη θεολογική Σχολή έμπεριστατωμένοι φά-  
κελλοι για τους πιο πάνω «Γέροντες». Σε προσεχές τεύχος  
σκοπούμε να δώσουμε έναν έκτενη άπολογισμό για τις Μορ-  
φές εκείνες για τις όποιες μας έχουν άπουσταλεί ήδη στοιχεία  
άπό τους κατά τόπους συνεργάτες μας της «Πνευματικής Γεω-  
γραφίας».

4. Βλ. «Ό Έφημέριος» τ. 1983, σ. 110-111 (ιερατικές  
κλήσεις). Άλλους βιβλιογραφικούς όδηγούς που έχουμε δημο-  
σιεύσει έλ. στον τ. 1986, σ. 121-122 (ένορία)· τ. 1987, σ.  
371-372 (ψυχολογική προσέγγιση της θρησκευτικής άναπτύ-  
ξεως του παιδού).

Έπισκόπου  
ΔΙΟΝΥΣΙΟΥ Α. ΨΑΡΙΑΝΟΥ  
Μητροπολίτου Σερβίων και Κοζάνης

### Η ΘΕΙΑ ΛΕΙΤΟΥΡΓΙΑ

(Πενηνταδόο όμιλίες για τη θεία Λειτουργία.  
"Όχι μόνο για τό λαό, αλλά και για τους ιερείς).  
Έκδοση Άποστολικής Διακογίας, σελίδες 10'  
+ 438, όρχ. 650.

Βιβλιοπωλείο Δραγατσανίου 2 — Πλατεία  
Κλαυθμώνος.

Γράφατε Ίασίου 1, 115 21 Άθήνα, τηλέφ.  
722.8008.

κή καθοδήγηση ενός Πνευματικού μέσα στην Ἐκκλησία, γὰ ὄρει τὴν ἀκεραιότητά του.

Οἱ μαρτυρίες τῆς πρὸς αὐτὴ τὴν κατεύθυνση δικαιολογοῦν πλήρως τὴν ἔνταξη αὐτοῦ τοῦ βιβλίου σὲ ἕναν βιβλιογραφικὸ ὁδηγὸ «Πνευματικῆς Γεωγραφίας». Μᾶς μιλάει γιὰ τὴν πνευματικὴ ἀναγέννηση ποὺ τελειοποιεῖται στὴ σημερινή Ρωσία μὲ τὴν βοήθεια τῶν στάρετς τῶν μοναστηριῶν καὶ μερικῶν ἱερέων ἐνοριῶν.

«Δὲν ἔχουν ὅλοι οἱ πιστοὶ ἀπὸ ἕναν πνευματικὸ πατέρα διότι ὑπάρχει ἔλλειψη ἱερέων, ἀλλὰ κάθε ὀρθόδοξος ἐπιθυμεῖ νὰ ἀποκτήσει ἕναν» (σ. 42). Γνωρίζουμε ἐξἄλλου τί δυσκολίες συνεπάγεται ἡ ἀποδοχή τῆς πνευματικῆς πατρότητος γιὰ ἕναν ἱερέα: ἀπομάκρυνση ἀπὸ τὴν ἐνορία του, σύλληψη, φυλάκιση, μὲ συνέπεια ἡ οἰκογένειά του νὰ μείνει χωρὶς μέσα ἐπιδιώσεως (σ. 42 - 43).

«Πρέπει νὰ ὑπάρξει εἰδικὴ χάρι σταλμένη ἀπὸ τὸν Θεὸ γιὰ νὰ ἀποφασίσει ὁ ἱερέας νὰ διαλέξει τὴν ὁδὸ τοῦ μαρτυρίου. Γι' αὐτὸν τὸν λόγο δὲν σκανδαλιζόμεσταν ἀπὸ τὴν ἐπιφυλακτικότητα μερικῶν ἱερέων. Ἐμεῖς δὲν ἤμασταν ἄξιοι γιὰ μιὰ πνευματικὴ καθοδήγηση» (σ. 43).

Ὁ Θεός, ὅμως, δὲν ἐγκαταλείπει ποτὲ τοὺς ἀνθρώπους. Ἡ Τατιάνα Γκορίτσεβα περιγράφει τὸ βράδυ ποὺ συνάντησε γιὰ πρώτη φορὰ τὸν πνευματικὸ τῆς (σ. 43 - 44)!. Ἀφιερώνει μάλιστα σ' αὐτὸν ὀλόκληρο κεφάλαιο ποὺ τὸ ἐπιγράφει «Ὁ παπα - Λεωνίδα» (σ. 41 - 47)!

Δὲν ἀρκεῖται μόνο σ' αὐτόν. Σκιαγραφεῖ μιὰ ὀλόκληρη πινακοθήκη ἱερέων, μοναχῶν καὶ στάρετς καθ' ὁδὸν καὶ ὅταν πιά φθάνει στὸ μοναστήρι Πετσόρι (Πέτοχορου) κοντὰ στὸ Πσκώβ. Στὸ κεφάλαιο «Μιὰ μέρα σ' ἕνα μοναστήρι» (σ. 79 - 102) περιγράφονται οἱ μορφὲς πολλῶν πατέρων καὶ πολλὰ ποιμαντικὰ στιγμιότυπα. Ἡ ἀνάγνωση αὐτοῦ τοῦ κεφαλαίου σὲ καθηλώνει μὲ τίς ἐναλλαγὲς ποιμένων καὶ ποιμαινομένων. Μεταφέρουμε ἕνα σ χ ὀ λ ἰ ο τῆς συγγραφῆς ἀπὸ τίς σ. 95 - 96.

«Οἱ στάρετς εἶναι πραγματικοὶ ἰατροί. Δὲν προφέρουν ποτὲ μάταια λόγια στοργικά, δίνουν ἕνα φάρμακο, συχνὰ πικρὸ, ἀλλὰ πάντοτε ἀποτελεσματικὸ. Κανένας δὲν φεύγει ἀπὸ ἕναν στάρετς, μὲ ἀπελπισία, οὔτε μὲ θλίψη. Φεύγει ἀπὸ κοντὰ του παρηγορημένος, μ' ἕνα ἀκτινοδόλο καὶ ξανανοιωμένο πρόσωπο.

»Δὲν εἶναι μόνον ἡ πνευματικὴ σοφία ποὺ ἐπιδρᾷ, ἀλλὰ καὶ ἡ δύναμη τῆς προσευχῆς τους, ἡ δύναμη τῆς θετικῆς καὶ ἄμεσης ἀγάπης ποὺ γίνεται αἰσθητὴ ἀμέ-

σως ἀπὸ τὸν καθένα, ὅπως ἐπίσης καὶ ἡ ἀπεριόριστη ἐμπιστοσύνη ποὺ τοὺς δίνει ὁ λαός. Χιλιάδες ἄνθρωποι στὴν Ρωσία ζοῦν μὲ τὴν ἀνάμνηση τῆς συνομιλίας τους μ' ἕναν στάρετς καὶ μὲ τίς συμβουλὲς ποὺ τοὺς ἔδωσε. Ὁ στάρετς εἶναι μιὰ εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἀκόμα καὶ μιὰ φορὰ νὰ νὰ τὸν δεῖ κανεὶς, καταλαβαίνει ὅτι δὲν εἶναι δυνατὸν νὰ ζήσει ὅπως πρὶν, ὅτι εἰς τὸ ἐξῆς ὀλόκληρη ἡ ὑπαρξὴ θὰ ἐκτιμᾶται σὲ σχέση μ' αὐτὴ τὴν ὁμορφιά, μ' αὐτὸ τὸ φῶς τῆς χάριτος. Ἡ ἀγιότητα στοὺς στάρετς, γίνεται μιὰ ἀπαίτηση κι ἕνα κάλεσμα».



Ὁ καθεδρικός ναὸς τῆς Ἁγίας Τριάδος στὴν Αὐλάρα τοῦ Ἁγίου Σεργίου τοῦ Ραντονέζ κατὰ τὸν ἑορτασμό πέρυσι τῶν 650 χρόνων ἀπὸ τὴν ἔβρυσή της. Ἐδῶ θὰ συνέλθει ἐφέτος ἡ σύνοδος τῆς ρωσικῆς ὀρθόδοξου Ἐκκλησίας μὲ τὴν εὐκαιρία συμπληρώσεως 1000 χρόνων ἀπὸ τὸν ἐκχριστιανισμό τῶν Ρώσων.

## Σωτηρίας κεφάλαιον

Ἄλλ' ἐκεῖνο ποὺ κάνει ἐντύπωση εἶναι ἡ μεταβολὴ ποὺ ἐπέρχεται μετὰ ἀπὸ μιὰ τέτοια συνάντηση.

«Μετὰ ἀπὸ κάθε συνομιλία μὲ τὸν πνευματικὸ μας, ἀλλάζουμε. Οἱ ἀπότομοι καὶ νευρικοὶ ἄνθρωποι γίνονται ἀνοιχτοὶ καὶ γλυκεῖς· οἱ χαλαροὶ δραστηριοποιεῖντο. Μαθαίναμε τὴν ἐννοια τοῦ μέτρου. Γινόμασταν ὁμοιομορφοὶ χωρὶς νὰ τὸ θέλουμε. Οἱ προσπάθειες τοῦ παπα - Λεωνίδα εἶχαν γιὰ σκοπὸ νὰ κάνουν, ἐμᾶς τοὺς χαιτικούς καὶ παραμορφωμένους ἀνθρώπους, μιὰ τέλεια εἰκόνα τοῦ Θεοῦ. Ἦθελε νὰ μᾶς βοηθήσει νὰ γίνουμε πρόσωπα» (σ. 47).

Εἶναι τόσο ἐντυπωσιασμένη ἀπ' αὐτὴ τὴν μακρὰ δημιουργικὴ διεργασία —ἀπὸ τὸ χάος στὸ πρόσωπο—, ἡ ὁποία ἐπιτελεῖται μὲ τὴν βοήθεια τοῦ Πνευματικοῦ, ὥστε νὰ μὴ χάνει εὐκαιρία ποὺ νὰ μὴ τὴν ἐπαναλαμβάνει. Ἴδου πῶς, στὸ προηγούμενο βιβλίο τῆς, «Πῶς ὁρῆκα τὸ Θεὸ στὴ Σοβιετικὴ Ἐνωση», διατυπώνει τὴν ἐμπειρία τῆς.

«Ἀπὸ μᾶς τοὺς αὐτάρεσκους καὶ ἀπειθάρχητους Μπόσμ, ἔφτιαξε γνήσιους ἐκκλησιαστικοὺς τύπους. Εἰ-

χε ένα μεγάλο χάρισμα: Νά βλέπει την ιδανική εικόνα του κάθε ανθρώπου, ως πούμε το 'θείο αρχέτυπο', το υπαρξιακό του 'μοντέλο' όπως λένε οι υπαρξιστές. Κι ένα ακόμη μεγαλύτερο χάρισμα είχε, την ικανότητα δηλαδή να κατεργάζεται υπομονετικά, γεμάτος αγάπη και σοφία, τον άνθρωπο σύμφωνα μ' αυτό το αρχέτυπο, όπως ένας γλύπτης φτιάχνει, με βάση το μοντέλο του, το άγαλμα, βγάζοντάς το μέσα από την άμορφη μάζα του λίθου»<sup>3</sup>.

Ο πειρασμός είναι μεγάλος να επεκταθούμε σε εκτενέστερα αποσπάσματα. Αφήνουμε στους αναγνώστες μας την επιθυμία για μια ολοκληρωμένη ανάγνωση του βιβλίου που παρουσιάζουμε. Ως τελευταίο σημείο θα θέλαμε απλώς να επισημάνουμε την έντυπωση που αποκόμισε η Τατιάνα Γκορίτσεβα κατά την διάρκεια της πρώτης της συνομιλίας με τον πνευματικό της πατέρα Λεωνίδα.

«Κατάλαβα (γράφει) τί πάει να πει ιερέας. Είδα έναν άνθρωπο ικανόν να στραφεί προς τον άλλο με όλο του τον εαυτό, με όλη του την ψυχή, όχι με τη μισή. Συνάντησα έναν άνθρωπο που ενδιαφερόταν για μένα και όχι για τους ρόλους που έπαιζα στη ζωή, ούτε για την αντίληψη που είχα για τη ζωή, αλλά για τον εσωτερικό μου εαυτό που πάντα έκρυβα, νομίζοντας ότι κανένας δεν ενδιαφερόταν γι' αυτόν. Ήμασταν συνηθισμένοι, στίς διακοσμιεπιστηνικές συζητήσεις μας, να κάνουμε κριτική όχι μόνον των βιβλίων και των γεγονότων, αλλά και των ανθρώπων. Ο παπα - Λεωνίδας, αντίθετα, δεν έκρινε ποτέ κανέναν, ούτε έμενε ποτέ αδιάφορος, μιλούσε για τους άλλους σαν να ήταν δικιά του παιδιά, αλλά χωρίς τον συναισθηματισμό και την τύφλωση των γονέων. (...) Γρήγορα κατάλαβα ότι είχε το χάρισμα της διακρίσεως. Με μια μικρή λεπτομέρεια, με έναν λανθασμένο τονισμό κατόρθωνε να ανασυνθέτει την αρρώστεια στο σύνολό της. Μας θεραπεύσε με υπομονή, σιγά - σιγά, σχεδόν ανεπαίσθητα» (σ. 44 - 45).

### Ειδικότερο ενδιαφέρον

Νομίζουμε, ότι το βιβλίο αυτό γ ε ν ι κ ο υ ένδιαφέροντος όπως το χαρακτηρίσαμε, παρουσιάζει ένα ειδικότερο ενδιαφέρον ως μαρτυρία ενός λαϊκού για τις λεπτότατες σχέσεις που μπορεί να αναπτυχθούν ανάμεσα σ' έναν πιστό και τον πνευματικό του πατέρα. Αυτή η σχέση, θα επιτρέψει να φανερωθούν τα χαρίσματα του Άγιου Πνεύματος, που θα οδηγήσουν στην ανάπλαση καὶ μεταμόρφωση του ανθρώπινου προσώπου.

Θα πρέπει να δοξάσουμε τον Θεό, ο Όποιος δεν

εγκαταλείπει ποτέ τους ανθρώπους και στέλνει ακόμα και κάτω από τις πιο δύσκολες και αντίξοες συνθήκες Ήκεινους που θα μᾶς «δηματίσουν ἔξω ἀπ' τὴ μεγάλη νύχτα» (Ν. Β. Καμύσης). Οί εποχές και οί τόποι αλλά και οί άνθρωποι αποτελοῦν μίαν ἀδιάσπαστη ἐνότητα στό σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Πῶς νά μὴ θυμηθοῦμε τὴν παρότρυνση ἐνὸς τέτοιου Μεγάλου Γέροντα σὲ ἀπόκρισή του πρὸς τὸ πνευματικό του παιδί. Ὁ Ἀββάς Βαρσανούφιος (χρόνος ἀκμῆς ὁ ἔκτος αἰώνας), ἀπαντοῦσε στὸν Ἰωάννη τὸν ἀπὸ Μηρωσάδης:

«Σὺ οὖν ἀδελφε κρατούμενος τῇ ἐμῇ χειρὶ, περιπάτει εἰς τὴν στενὴν καὶ τεθλιμμένην ὁδὸν τὴν ἀπάγουσαν εἰς ζωὴν αἰώνιον ἐν Χριστῷ Ἰησοῦ τῷ Κυρίῳ ἡμῶν ὃ ἡ δόξα εἰς τοὺς αἰῶνας. Ἀμήν»<sup>4</sup>.

1. Πρὸς τὴν «Καθημερινή» Βιβλίο, τῆς 3 Δεκεμβρίου 1987, σ. 11, τὸ σημεῖομα τῆς Ἑλ. Κ(οῦ)τ(ῆ)ς, «Ἡ Ἰδανικὴ Βιβλιοθήκη».

2. Σὲ μετάφραση Μαρίας Λαγουρού τὸ βιβλίο κυκλοφόρησε ἀπὸ τὴς ἐκδ. «Τῆνος», Ἀθήνα 1987, 122 σ.

3. Σὲ μετάφραση τοῦ π. Γ. Μεταλληνού, Ἐπ. Καθ. στὴν Θεολογικὴ Σχολὴ τοῦ Π. Α., τὸ βιβλίο κυκλοφόρησε ἀπὸ τὴς ἐκδ. τῆς «Ἀποστολικῆς Διακονίας τῆς Ἐκκλησίας τῆς Ἑλλάδος», Ἀθήνα 1984, σ. 70-71. Σὲ μετάφραση τοῦ ἴδιου κυκλοφορεῖ ἀπὸ τὴς ἐκδ. «Ἀκρίτας» τὸ τρίτο βιβλίο τῆς συγγραφῆς, «Ἡ τρέλλα νὰ εἶσαι Χριστιανός, Ἡ παραφροσύνη τῆς πίστεως καὶ ἡ ἀφροσύνη τῆς ἀθεΐας. Ἀπόσπασμα τοῦ βιβλίου δημοσιεύτηκε στὴν «Χριστιανική» (Πέμπτη 26 Φεβρουαρίου 1988, σ. 6-7).

4. Ἀπόκρισις λα', Νικοδήμου Ἀγιορείτου, Βίβλος Ψυχωφελεστὰ τῆ Βαρσανουφίου καὶ Ἰωάννου, Θεσσαλονίκη, Ἐκδ. Β. Ρηγοπούλου, 1984, σ. 476.

### ΝΕΕΣ ΕΚΔΟΣΕΙΣ ΤΗΣ ΑΠΟΣΤΟΛΙΚΗΣ ΔΙΑΚΟΝΙΑΣ

Μητροπ. Ἀλεξανδρουπόλεως κ. ΑΝΘΙΜΟΥ

ΕΡΩΤΗΜΑΤΑ

★ ΓΙΑ ΤΟΝ ΑΝΤΙΧΡΙΣΤΟ

★ ΓΙΑ ΤΟ 666

★ ΓΙΑ ΤΟΝ Ε.Κ.Α.Μ.

Ἔργο πὸς χαρακτηρίζεται γιὰ τὴν καυτὴ ἐπικαιρότητά του. Δίνει ἀπαντήσεις στὰ τρία κείρια ἐρωτήματα πὸς ἀπασχολοῦν ὅλους, ἀνεξαρτήτως τοποθετήσεων καὶ βαθμοῦ θρησκευτικότητος.

Ἐνημερώνει καὶ οἰκοδομεῖ.

(Σελ. 24, δρχ. 30).

Ἀπευθύνεσθε: Βιβλιοπωλεῖο ὁδ. Δραγατσίου 2 — Πλατ. Κλαυθυμῶνος.

Γράψατε: Ἰασιῶ 1, 115 21 Ἀθήνα, τηλέφ. 7228.008.



## ΠΡΟΣΩΠΑ ΚΑΙ ΚΕΙΜΕΝΑ

ΤΟΥ κ. ΑΛΕΞΑΝΔΡΟΥ Μ. ΣΤΑΥΡΟΠΟΥΛΟΥ  
Ἐπ. Καθηγητοῦ τοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν

### Ἕνα βιβλίο γενικοῦ... ἐνδιαφέροντος

Χωρὶς νὰ θέλουμε νὰ ὑποστηρίξουμε ὅτι ἡ «Ποιμαντικὴ Βιβλιοθήκη», ποὺ ἀρχίσαμε νὰ δημοσιεύουμε ἀπὸ τὸ προηγούμενο τεῦχος, συνιστᾷ καὶ τὴν «Ἰδανικὴ Βιβλιοθήκη»<sup>1</sup> γιὰ τὸν τομέα τῆς «Πνευματικῆς Γεωγραφίας», ἐντούτοις ἀποτελεῖ ἕναν χρήσιμο βιβλιογραφικὸ ὁδηγὸ στὸν δαίδαλο τῶν δημοσιευμάτων τοῦ εἴδους. Πάντοτε θέβαια ὑπάρχει ἡ δυνατότητα προσθηκῶν καὶ ἀφαιρέσεων, ἀλλὰ καὶ ἡ ὑπαγωγή σὲ διαφορετικὲς κατηγορίες, βιβλίων ποὺ ἔχουν ἤδη ἐκδοθεῖ.

Γιὰ παράδειγμα, βιβλία ποὺ δὲν ἐμπίπτουν ἀκριβῶς στὶς κατηγορίες τῶν Κειμένων, τῶν Μελετῶν καὶ τῶν Βιογραφιῶν, ἀλλὰ ποὺ πολλὲς φορές περιλαμβάνουν καὶ τέτοια στοιχεῖα ἢ βιβλία ποὺ παρουσιάζουν ἕνα γενικότερο ἐνδιαφέρον σὲ σχέση μὲ τὸν τομέα ποὺ ἐρευνοῦμε, μποροῦν νὰ ὑπαχθῶν στὴν κατηγορία Γενικά. Ἔγαν τέτοιο συμπληρωματικὸ κατάλογο σκοπεύουμε νὰ δημοσιεύσουμε σὲ προσεχῆς τεῦχος. Στὶς προθέσεις μας ἄλλωστε περιλαμβάνεται καὶ ἡ δημοσίευση ἀπὸ τὶς στήλες τοῦ περιοδικοῦ ἐνὸς ἐτήσιου «βιβλιογραφικοῦ καὶ ἀρθρογραφικοῦ δελτίου» πνευματικῆς γεωγραφίας.

Στὴν κατηγορία τῶν «γενικῶν» μνημονεύουμε ὡς μικρὴ πρόγευση τὸ βιβλίο τῆς Τατιάνας Γκορτσεβα, «Εἶναι επικίνδυνο νὰ μιλάς γιὰ τὸ Θεό»<sup>2</sup>. Τὸ βιβλίο εἶναι ἐξαιρετικὰ ἐνδιαφέρον, γραμμένο μὲ τὸν ζωντανὸ τρόπο ποὺ ξέρεي ν' ἀφηγηθῆται τὶς ἐμπειρίες τῆς ἡ ὀρθόδοξη ἀδελφὴ μας, ἐκλεκτὴ ἐκπρόσωπος τῆς ρωσικῆς Ὀρθοδοξίας, ποὺ ὅπως ὅλοι γνωρίζουμε γιορτάζει ἐφέτος τὰ χίλια χρόνια τοῦ ἐκχριστιανισμοῦ τῆς.

Ἡ συγκεκριμένη αὐτὴ μαρτυρία τῆς συγγραφέως μαζί μὲ τὶς ἄλλες συγγραφές τῆς ἀποτελεῖ μία ἰδιάζουσα προσέγγιση στὸ Μυστήριον τῆς Ἐκκλησίας, ἡ ὁποία «πολεμουμένη νικά»:

«Τοιοῦτον ἔχει μέγεθος ἡ Ἐκκλησία: πολεμουμένη νικά: ἐπιβουλευομένη περιγίνεται: ὕδρι-

ζομένη, λαμπρότερα καθίσταται: δέχεται τραύματα, καὶ οὐ καταπίπτει ὑπὸ τῶν ἐλκῶν κλυδωνίζεται, ἀλλ' οὐ καταποντίζεται: χειμάζεται, ἀλλὰ ναυάγιον οὐχ ὑπομένει: παλαίει, ἀλλ' οὐχ ἡττᾷται: πυκτεύει, ἀλλ' οὐ νικάται» (Ἰωάννου τοῦ Χρυσοστόμου, Ὁμιλία εἰς Εὐτρόπιον 2, α' ΡΟ 52, 397 - 398).

### Ἕνα κεφάλαιο «Πνευματικῆς Γεωγραφίας»

Τὸ βιβλίο τῆς, ὅμως, αὐτὸ συνιστᾷ ἐπίσης μὴ ἰδιότυπη προσέγγιση στὸ μυστήριον τοῦ ἀνθρωπίνου προσώπου, ἔτσι ὅπως ὁδηγεῖται ὑπὸ τὴν σοφὴ καὶ διακριτι-



<sup>1</sup> Ἀπὸ τὸ ἐξώφυλλο τοῦ βιβλίου.